

Tornerose - 2-disk spesialutgave

Tornerose - 2-disk spesialutgave

Disneys

Tornerose fyller 50 år og feires med en imponerende utgivelse. Både filmen og utgivelsen har sine svakheter, men som et historisk dokument er utgivelsen meget relevant.

Sleeping Beauty

Clyde Geronimi, Les Clark, Eric Larson, Wolfgang Reitherman

Walt Disney Pictures

1959

Walt Disney Studios Home Entertainment

16:9 Letterbox (2,55:1)

Dolby Digital 5.1

73 min.

2

5

Slumrende skjønnhet

Tornerose er filmen som var nær på å ta knekken på Disney som animasjonsstudio. Gjennom en periode på seks år, vokste produksjonen over alle budsjetter og endte opp som Disneys dyreste film til da og holdt på å dra med seg hele studioet i dragsuget. I produksjonsperioden var Walt Disney mest opptatt med drømmen om å lage Disneyland i California og flere av talentene hadde forlatt studioet til fordel for Warner Bros. og UPA med flere. Tilbake stod Disney-studioet uten en samlende kreativ kraft, men fremdeles med noen av bransjens beste animatører og den ambisiøse designeren Eyvind Earle.

Som så mange ganger før lener Disney seg mot den europeiske fortellertradisjonen med *Tornerose* og settingen er et udefinert land i Europa på 1400-tallet. Kongen og dronningen blir født en datter og hele landet deltar i feiringen av lille Aurora. Et skår i gleden er det da mektige Malefika kommer for å delta i feiringen og kaster en forbannelse over den lille jenta; før hun fyller 16 år skal hun stikke seg på en tein og volde hennes død. En motplan settes i verk av de tre gode feene; Flora, Fauna og Kvitrebek. Først gjør de sitt beste for å motvirke forbannelsen, deretter tar de med seg Aurora til en hytte i skogen og passer på jenta inntil hun blir 16 år. All magi er forbudt for at ikke Malefika skal få snusen i det og de gir jenta det nye navnet Tornerose.

16 år går og det ser ut til at planen er i ferd med å lykkes og Auroras tilbakekomst, og forestående bryllup med naboprinsen Filip, forberedes på slottet. Så på sekstenårsdagen, mens feene forbereder sin egen feiring, sendes Tornerose ut i skogen hvor hun tilfeldigvis støter på prinsen og forelsker seg sporenstreks uten å vite at dette har hennes tiltenkte husband. Feene

viser seg å være så dårlige til å forberede fest, at de bryter sitt eget forbud mot magi og svinger tryllestavene for å redde situasjonen. Malefika på sin side er frustrert over at Aurora ser ut til å overleve forbannelsen, men oppdager feenes bruk av magi og kommer på sporet av Aurora. Hun lurer Aurora til å stikke seg på teinen og Aurora faller en i dyp søvn som bare prinsen kan redde henne fra.

Tornerose ble ingen kassasuksess ved lansering i 1959. Til tross for tekniske nyvinninger på flere fronter og lansering på 70 mm med brask og bram greide ikke filmen å tjene inn igjen de enorme utgiftene produksjonen påførte studioet. Nå i ettertid er det lett å se hvilke svakheter filmen har, men også dens åpenbare styrke. Sammenliknet med Disneys andre prinsessefilmer, *Snehvit* (1937) og *Askepott* (1950), er det mange likheter, men kanskje vel så viktig en rekke ulikheter. Den største ulikheten er karakterdesignet, som forlater Disneys velkjente avrundede former og går i en mer grafisk retning med spisse, avlange former som matcher bakgrunnene og det gotiske tidsbildet. Vel så viktig er fraværet av fengende sanger. *Tornerose* legger seg opp til et rent klassisk musikkbilde inspirert av Tchaikovsky og har ingen av *Askepott* sine slagere å friste publikum med.

Manuset i seg selv er også blant filmens svakeste sider. Selv om historien på denne tiden nok var velkjent for de aller fleste, byr

Tornerose på en relativt rotete fortelling som ikke umiddelbart lar seg fatte av de yngre publikummerne. Historien har noe uforløst over seg og man kan nærmest fornemme at filmskaperne har vært noe rådløse uten Walt Disneys nære tilstedeværelse. Ett eksempel på filmens noe endimensjonale fortellerstil, er morens totale fravær i filmen. Til tross for at hun blir fratatt datteren etter fødselen, er ikke morens reaksjon portrettert i det hele tatt. Malefika er en av de store Disney-skurkene, men også denne karakteren er noe ensidig avbildet og har intet av dobbeltheten som Askepotts stemor, eller som de senere karakterene Cruella de Vil (*101 dalmatinere*, 1961) og Medusa (*Bernard og Bianca*, 1977), byr på.

I ettertid er det ikke tvil om at det er Eyvind Earle som er filmens store stjerne. Han krediteres med fargedesign på filmen, men det viser det seg at det var Earle som gjorde mesteparten av det øvrige designet og valgene som definerte utseendet for filmen. Nå kan filmen nytes på grunn av bakgrunnene alene, med den gotiske arkitekturen som også gjenspeiles i naturen og omgivelsene. Earle hentet inspirasjon fra gotikkens malerkunst, hvor perspektivet ennå ikke var utviklet. I filmen holdes forgrunn og bakgrunn i fokus samtidig for å etterape gotikkens manglende perspektiv. Kombinert med Disneys multiplanteknikk gjør det at filmskaperne kan bevege seg inn mellom de flate kulissene og på den måten skape en illusjon av dybde som er slående. De storslagne bakgrunnene er fantastiske og er i seg selv mesterverk, men de viste seg å skape problemer for animatørene.

Under produksjonen var fremdeles Disneys "nine old men" aktive og leverer animasjon av høy kvalitet. Det oppstod likevel problemer når animasjonen skulle tilpasses Earles elaborerende design. Først og fremst måtte karakterene tilpasses det gotiske uttrykket og deretter måtte animasjonen kjempe om oppmerksomheten med bakgrunnens høye detaljnivå. Sammenlinker man bakgrunnene i *Tornerose* med bakgrunnene i

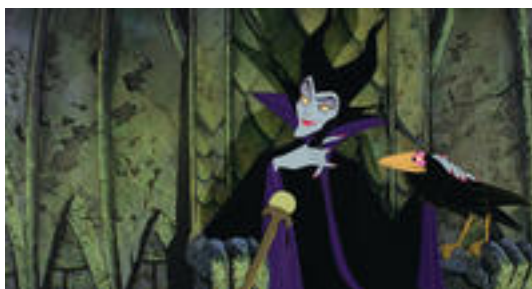
Bambi (1942), ser man den voldsomme forskjellen. I

Bambi hinter bakgrunnene om stemningen i filmen og lar karakterene bære all handling, mens bakgrunnene i

Tornerose nærmest overtar handlingsrommet i filmen. Animasjonen holder like fullt høyt nivå og det er spesielt Frank Thomas og Ollie Johnston som imponerer med de tre feene, samt Marc Davis' skremmende fremføring av Malefika.

50 år senere fremstår

Tornerose som slutten av en æra for Disney. At filmen ikke greide å tjene inn igjen utgiftene, førte til store endringer i produksjonsprosessen hos Disney. Allerede ved neste film fra studioet, *101 dalmatinere* to år senere, var produksjonen radikalt forenklet. Dermed ble *Tornerose* filmen som markerte slutten på den første gullalderen for Disney. Slike filmer lages rett og slett ikke lengre.

Utgivelsen:

Denne 50-årsjubileumsutgaven av

Tornerose byr på nyoppusset lyd og bilde. Lyden presenteres i Dolby Digital 5.1, men bygger på det originale stereolydsporet og er følgelig begrenset med det som utgangspunkt. Bildet byr på flere utfordringer. Originalfilmen ble produsert i det videste av datidens widescreenformat (2,55:1) og der hvor det var mulig ble filmen vist på 70 mm. Dette gav et ekstremt klart bilde hvor alle detaljene kom godt frem. Dette utgangspunktet gir åpenbare utfordringer for DVD-utgivelsen. For første gang presenteres filmen i originalformat på DVD ? hvilket gir et bredt bilde med kraftige sorte felt oppe og nede. Bildekvaliteten i seg selv er meget god ? alle detaljene kommer godt frem og det er ingen komprimeringsfeil så vidt jeg kan se. Fargene derimot byr på større problemer. Det virker som om det er noe feil i fargebalansen slik at spesielt de røde tonene forsterkes ? når man først begynner å legge merke til dette er det meget skjæmmende for filmen.

Ekstramaterialet på utgivelsen er av varierende kvalitet og interessegrad. Disk 1 byr på et par spesialprogrammer som Disney produserte i denne perioden; Grand Canyon er et slags billedrev fra den kjente kløfta. I tillegg får vi se en dramatisering av komponisten Pyotr Ilyich Tchaikovskys liv. Soleklart best i utvalget på disk 1 er kommentarsporet med en imponerende besetning: Pixar og Disney-sjef John Lasseter, Disney-animatør Andreas Deja og filmhistoriker Leonard Maltin. I tillegg krydres kommentarsporet av opptak fra en rekke av de som deltok på produksjonen, blant dem Walt sjøl, animatør Ollie Johnston og designerne Eyvind Earle og Ken Anderson. Det hele er meget underholdende og interessant.

Disk 2 inneholder spill og aktiviteter myntet på de yngste. De litt eldre får en god dokumentar om produksjonen av filmen, samt et fascinerende innblikk i livet og kunsten til Eyvind Earle. Dette er unikt materiale hentet fra de innholdsrike arkivene hos Disney. Disken inneholder også utelatte sanger, samt en alternativ åpningssekvens. Også på denne disken er det inkludert en av Disneys TV-spesialer. Denne gangen inviteres fire kunstnere, blant dem Eyvind Earle og Marc Davis, til å lage hvert sitt portrett av det samme treet. Programmet gir et godt innblikk i ulike

kunstneres arbeidsmetoder og teknikker og viser Disneys dedikasjon til å drive folkeopplysning i kunstens tjeneste.

Det er vanskelig å gi en samlet karakter for 50-årsjubileumsutgaven av *Tornerose*. Filmen i seg selv har holdt seg godt, men det er først og fremst designets fortjeneste, ikke manusets. Slik sett er ikke

Tornerose en veldig god film i seg selv, men et interessant tidsdokument og et designmessig mesterverk signert Eyvind Earle. Utgivelsen i seg selv byr også på dilemmaer. Lyden er pusset opp, og bildet presenteres i originalformat, men det er problemer knyttet til fargegjengivelsen. Til tross for enkelte betenknings er

Tornerose en såpass interessant film at den fortjener en god karakter ? jeg lander på en meget sterk femmer.

Anmeldt av Tom-Erik Lønnerød, 05.01.09

Takk til Walt Disney Studios Home Entertainment for anmeldereksemplar.

Ja

[Tornerose cover;](#)